

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-1\(111\)-55-61](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-1(111)-55-61)
УДК 37.012:73

Олександра Михайлівна Гурин,

старший викладач кафедри гуманітарної освіти комунального закладу
Львівської обласної ради Львівського обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти, м. Львів, Україна, ohuryn@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0008-7768-5059>

«СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦТВА»: РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОМІСЬКО- ГО ПРОЄКТУ В ПАРТНЕРСЬКІЙ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ

У статті в контексті проблеми загальної мистецької освіти розглянуто необхідність змін у підходах до викладання мистецтва, які обумовлюються викликами сучасності. Встановлено особливу роль у цьому процесі Інститутів післядипломної педагогічної освіти та Центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Висвітлено проєкт міського рівня «Сучасні підходи до викладання мистецтва» (м. Львів), спрямований на підвищення методичного та практичного складових професійної компетентності учителів мистецтва щодо реалізації завдань державних стандартів освіти. Описано мету і завдання проєкту, хід і форми реалізації.

Ключові слова: сучасні підходи до викладання мистецтва, загальнооміський проєкт, вчителі мистецтва, Інститути післядипломної педагогічної освіти, Центр професійного розвитку педагогічних працівників м. Львова, взаємодія закладів освіти і культури, професійний розвиток, інноваційний потенціал.

Актуальність теми дослідження. Політичні й соціально-економічні, культурні реалії в Україні зумовлюють переосмислення, усвідомлення потреби особистісного прийняття нової філософії освіти з її пізнанням сутності й окремішності життя, прагнень, досвіду кожної людини. Тому особливої значущості набуває готовність до самостійних ініціатив і їх реалізації кожною людиною,

а не очікування вказівки «зверху», уміння знаходити вихід із нестандартних ситуацій різного рівня і просто МИСЛИТИ! Даний підхід об'єднав групу науковців, працівників Львівського інституту післядипломної педагогічної освіти, педагогів-практиків з різних закладів освіти міста Львова і просто зацікавлених у розвитку шкільної мистецької освіти громадян для розробки проєкту змін викладання дисциплін мистецької освітньої

галузі та реальних кроків до його реалізації, що було запропоновано розглянути широким колам громадськості міста.

Спільною освітньою платформою для поширення нових ідей, методик, педагогічних практик і знахідок, а також осередком допомоги освітянам у їхньому професійному зростанні є Центр професійного розвитку педагогічних працівників м. Львова. Саме тому організація взаємодії закладів освіти і культури для проведення загальнооміського проєкту, налагоджена Центром, стала важливим етапом з впровадження змін у викладанні мистецтва у школах.

Дослідження теми в наукових джерелах. Проблема осучаснення викладання мистецтва у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) актуальна в останні 3–5 років. Концепція Нової української школи (далі – НУШ) зумовила перегляд підходів, змісту і методів роботи шкільної освіти, що вплинуло і на навчання мистецтва.

Інноваційна діяльність вчителя мистецтва у форматі НУШ є важливою складовою освітнього процесу. Науковці розробляють підходи щодо визначення сутності інноваційної педагогічної діяльності та її структури, а також інноваційні технології в освітніх галузях.

Можна погодитися з О.Дубасенюк у тому, що «інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану» [3, с. 12–28].

Інновації у змісті, формах і методах навчання мистецтва мають відбуватися суголосно потребам часу і суспільним вимогам, – про це зазначає Н. Лупак [8, с. 2–6]. Процес реформування освіти в останні кілька років не обходить «...мистецьку освіту, що виокремлена в самостійну галузь і об'єднує освоєння здобувачами освіти кількох предметних сфер» [4, с. 1–6]. О. Комаровська і О. Просіна виокремлюють вектори її модернізації, а саме: «залучення у процес навчання мистецтва досвіду з інших освітніх галузей (сфер знання) для поглиблення емоційності осягнення художніх творів; вихід через осягнення художнього твору в розумінні довкілля, людських взаємин, що дає змогу пережити будь-яке знання з інших галузей саме на основі твору мис-

тецтва, а отже, повноцінніше оволодіти ним, розвинути здібності у сферах цих галузей» [4, с. 3].

Дослідники розробляють теоретико-методологічні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до забезпечення основ мистецької освіти учнів у різних ланках школи. Щоб допомогти вчителям мистецтва зорієнтуватися у сучасних підходах і їх реалізації, науковці (Л. Аристова, О. Гайдамака, О. Гумінська, В. Власова, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Калініченко, О. Комаровська, В. Кондратова, Л. Кондратова, С. Ничкало, О. Хижна та ін.) презентують методичні настанови і практичні рекомендації щодо проведення уроків мистецтва, застосування нових методів і прийомів з метою набуття учнями компетентностей.

У фахових виданнях, зокрема, «Мистецтво та освіта» публікуються статті практиків мистецької освіти, що містять авторські методики і досвід їх реалізації (Н. Кузьменко, О. Железник, Я. Холевінська, Я. Івасенко, І. Ласкій та ін.).

Для розуміння і реалізації інновацій у освітній процес загальної середньої освіти потрібні сучасні знання і навички з практики навчання учнів мистецтва. Саме з цією метою організовуються навчання вчителів НУШ, працюють курси підвищення педагогічної освіти вчителів на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти вчителів, Центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Особливості організації перепідготовки вчителів мистецтва на базі цих установ висвітлюють сучасні дослідники: Махмутова А. [10]; Гаврілова Л., Хмарна Л., Чурикова-Кушнір О. [1], О. Соломаха [12], Г. Сотська [13] та ін.

Аналіз досліджень науковців і освітньої практики підводить до висновку: на часі зміна позицій діяльності методичних структур усіх рівнів, що й передбачає загальна модернізація освіти. Освоєння нових ролей педагога-дослідника, лідера творчої групи, координатора проєктної діяльності тощо, а також організація практичної педагогічної та суспільної взаємодії закладів освіти і культури мають слугувати фундаментом системи інновацій, яка дасть можливість вийти на новий якісний рівень викладання предметів галузі мистецтва.

Виклики, пов'язані з війною в Україні 2022–2024 рр., активізують вчителів до опанування нових засобів навчання у різних режими, пошуку нового мистецького реперту-

ару і форм та методів обговорення з учнями ціннісних сенсів мистецьких творів, особливо з огляду на важливість ролі мистецтва у формуванні особистості учня на засадах патріотизму, виховання активної громадянської позиції. Сьогодні ця потреба набула загальнодержавного формату. У Державних національних програмах «Освіта» («Україна XXI століття»), «Національній програмі патріотичного виховання громадян, розвитку духовності», Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Національній доктрині розвитку освіти», «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до України, усвідомлення українцями свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина-патріота України як світоглядного чинника.

Мета статті – ознайомити мистецько-педагогічну спільноту з результатами проєкту загальноміського рівня (м. Львів) на базі Центру професійного розвитку педагогічних працівників м. Львова, який реалізує сучасні підходи до викладання мистецтва через організацію взаємодії закладів освіти і культури, що завдяки розширенню освітнього простору та запровадженню інновацій позитивно впливає на досягнення ефективних результатів навчання учнів ЗЗСО і на виявлення інноваційного потенціалу та професійний розвиток вчителів мистецтва – учасників проєкту.

Основний зміст статті. Свобода вибору і право розвиватися професійно уможливили об'єднання однодумців навколо спільної ідеї – змінити ставлення громадськості до мистецької освітньої галузі. Департаментом освіти і науки Львівської обласної ради було ініційовано проведення круглого столу на тему «Концептуальні основи шкільної мистецької освіти», який відбувся 29 червня 2022 року. Учасники заслухали та обговорили тези до концепції нової шкільної мистецької освіти, підготовані ініціативною групою науково-педагогічних та педагогічних працівників – фахівців з викладання музичного та образотворчого мистецтва.

Учасниками круглого столу були:

- працівники Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (далі – ЛОІППО), які забезпечують професійний розвиток учителів мистецьких дисциплін;

- науковці Львівської національної академії мистецтв, які здійснюють навчання студентів історії мистецтв;

- науковці Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка;

- викладачі Львівського музичного фахового коледжу ім. С. Людкевича;

- викладачі Львівського коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша;

- консультанти Центру професійного розвитку педагогічних працівників м. Львова;

- працівники музеїв, задіяні у проєкті «Спільний освітньо-культурний простір м. Львова»;

- учителі музичного мистецтва, учителі образотворчого мистецтва, учителі інтегрованого курсу «Мистецтво», керівники методичних об'єднань вчителів мистецьких дисциплін ТГ області та м. Львова.

В обговоренні питань внесення змін до викладання дисциплін мистецької освітньої галузі виступили: Ваврух Марія – кандидат мистецтвознавства, доцент, заступник директора з науково-методичної роботи Львівського коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша; Гавалюк Роксоляна – музикознавець, викладач Львівського музичного фахового коледжу ім. С. Людкевича; Гурин Олександра – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри гуманітарної освіти комунального закладу Львівської обласної ради Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти – модератор круглого столу; Давимук Степан – доктор економічних наук, професор, голова Експертної Ради Департаменту освіти і науки Львівської обласної Державної адміністрації; Савко Надія – в.о. директора Центру творчості дітей та юнацтва Галичини; Яців Роман – доктор історичних наук, професор Львівської національної академії мистецтв, мистецтвознавець і педагог; Завісько Наталія – кандидат мистецтвознавства, викладач Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, співорганізаторка ГО «Центр музичного розвитку «Темпо»; Різун Ірина – завідувачка Художньо-меморіального музею Олексі Новаківського; Падус Роксоляна – заступник директора з виховної роботи, учителька інтегрованого курсу «Мистецтво» Львівського ліцею міжнародних відносин ім. В. Стуса.

У результаті виступів і обговорення учасники обласного круглого столу погодились з тим, що існує нагальна потреба докорінного

перегляду концептуальних основ викладання мистецтва у ЗЗСО і налагодження співпраці загальноосвітніх шкіл із закладами початкової мистецької освіти та закладами позашкільної освіти. Запропоновано:

– *Упровадження предметно-інтегративного підходу до викладання мистецтва.* Інтеграція знань і умінь є однією із провідних стратегій модернізації сучасної школи, оскільки сприяє формуванню у школярів цілісної картини світу. Тому викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» передбачає пошук, поглиблення і розширення різноманітних тематичних зв'язків, художніх зіставлень, емоційно-образних паралелей між різними галузями освіти у процесі викладання курсу. При цьому слід враховувати існуючий досвід викладання художньої культури та інтегрованого курсу «Мистецтво», напрацьований упродовж двадцяти років у закладах освіти Львівщини [11].

– *Варіативність вільного вибору вчителем навчально-методичних матеріалів для викладання мистецтва.* Інтегрований курс «Мистецтво» потребує адекватного методичного забезпечення. За умов створення власних варіантів поурочного планування і технологічних моделей уроків переліки творів для сприймання, орієнтовних практичних завдань, поданих у чинних підручниках, можуть бути доповнені, збагачені, твори за необхідності частково замінені на рівноцінні й адекватні тематиці, зокрема з урахуванням краєзнавчого компоненту. Принцип варіативності стосується і добору вчителем відповідних художньо-педагогічних технологій. Пріоритетними мають стати не суто просвітницькі ідеали, які спричинюють домінування інформативно-ілюстративних методів у школі, а організація умов для особистісної самореалізації учнів у процесі діалогу і творчості, застосування інтегративних художньо-педагогічних технологій, які включають різнобарвну палітру форм, методів, прийомів, завдань і спрямовані на активізацію образно-асоціативного мислення учнів, формування у них компетентностей, розвиток творчих здібностей.

– *Введення предметів мистецької галузі у коло предметів, необхідних для вступу до профільних закладів вищої освіти.* Потреба модернізації мистецької галузі торкається і вищої ланки освіти, яка, своєю чергою, вимагає принципово нових підходів до формування особистості, забезпечення необхідних умов для її всебічного творчого

розвитку, максимальної реалізації внутрішніх потенціалів у напрямі успішної самореалізації. Мінливі ринкові умови, у яких функціонують мистецькі вищі навчальні заклади, вимагають сучасних підходів до організації їх діяльності, забезпечення ефективного й гнучкого управління, швидкого реагування на виклики суспільного середовища та використання наявних перспектив розвитку. У таких об'єктивних соціально-економічних умовах особливого значення набуває здатність системи управління вищими навчальними закладами мистецької освіти до оновлення, її відкритість до інновацій.

– *Вироблення україноцентричного погляду на світ та усвідомлення важливості самоцінності національної культури.* Держава має не просто реагувати, а сформувати свій запит стосовно створення українізованої методичної бази для вчителя. У вибудовуванні освітніх стратегій слід відійти від пострадянщини та спрямувати потенціал на українізацію, зокрема й у виборі творів мистецтва для сприймання різними віковими категоріями учнів. При самодостатності української культури маємо пам'ятати і про збереження культури локальних народностей, що проживають у нашій країні (польська, єврейська, німецька та інші культури).

– *Організація взаємодії закладів середньої освіти з музичними, художніми школами, закладами позашкільної освіти.* Професіоналізм взаємодії школи, позашкільного закладу і спеціалізованих мистецьких шкіл починається з усвідомлення їхньої спільної мети, з переходу від стадії з'ясування до стадії точного передбачення шляхів їх спільного функціонування, створення умов для подальшого розвитку і педагогічної співпраці, що завдяки взаємодії спільно впливають на особистість. Адже головна мета такої взаємодії – у взаємній зацікавленості школи, позашкільня і закладів культури в повноцінному розвитку дітей. Крім того – це особлива форма зв'язку між учасниками освітнього процесу, яка передбачає взаємозбагачення їхньої інтелектуальної, емоційної, діяльнісної сфери; координацію і гармонізацію, а також чіткий розподіл функцій, взаємне делегування, дотримання прав і обов'язків сторін взаємодії.

Зазначені положення розроблялися на підґрунті стратегії розвитку освіти міста та обласного круглого столу «Концептуальні основи шкільної мистецької освіти», зокрема:

1) Після ковідного періоду (2019–2021 рр.), як бачимо з нових Державних стандартів дошкільної освіти і базової середньої освіти НУШ, інтегративний підхід стає одним з основних у викладанні різних предметів. Тепер, у воєнний час з 2022 року, особливо відчувається потреба в подоланні освітніх втрат через перехід на дистанційне навчання, що вимагає нових технологічних знань і високої мотивації учнів та їхніх батьків, підвищення рівня стресу та психологічного тиску на дітей через обмежений доступ до соціальних контактів, вимушене переміщення мільйонів українців. Чимало дітей в Україні стали свідками агресії й невпевненості, спричинених війною. Тому поєднання за допомогою спільного тематизму декількох предметів з опорою на емоційне сприйняття завдяки залученню мистецтва – є одним із тих інструментів, що сприяє впровадженню інноваційності в українську освіту.

Таким є інтегрований курс «Мистецтво», мета якого полягає в цілісному розвитку особистості учня у процесі опанування мистецьких надбань людства; усвідомленні власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формуванні компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкритті креативного потенціалу, залученню до культурних процесів в Україні. Курс «Мистецтво» в початковій школі побудований на основі використання духовно-світоглядного виду інтеграції, а в середній школі – естетико-мистецтвознавчого. Навчальний матеріал курсу початкової школи об'єднаний наскрізним вертикальним тематизмом у цілісні тематичні блоки за роками та темами семестрів. Матеріал середньої школи структурований на основі виділених споріднених понять, категорій для різних видів мистецтва.

2) У змістовому наповненні й структурному удосконаленні навчально-методичної бази з мистецтва українська освіта має величезні перспективи, оскільки мистецька педагогіка стоїть тільки на порозі відкриттів і відновлення стертих файлів з ментальної мапи нашої пам'яті. Відтак, невідкладною проблемою удосконалення викладання мистецтва став пошук оптимального співвідношення між традиціями і новаціями. Відомо, що хоровий спів, який є питомо українським першопочатком музичного виховання з сім'ї, дошкільної установи, а в подальшому вагомим складником формування осо-

бистості для всіх вікових категорій, зараз перебуває на маргінесі. Саме стабільність і певний консерватизм, закладені в систему хорового співу, сприяють збереженню і передачі культурної спадщини. Водночас нові педагогічні технології є тими модернізаційними нововведеннями у практиці викладання мистецтва, без яких уже неможливо собі уявити поступального розвитку нашої освіти.

Беручи за основу вищезазначені тенденції для впровадження змін у викладанні мистецьких дисциплін у закладах освіти, задекларовані в концепції розвитку мистецької освіти департаменту освіти і науки Львівської обласної ради, у м. Львові у 2021/2022 навчальному році на базі Центру професійного розвитку педагогічних працівників було запроваджено **проект «Сучасні підходи до викладання мистецтва»** (далі – Проект), затверджений наказом Управління освіти департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради.

Мета і завдання Проекту полягають у підвищенні методичних та практичних складових професійної компетентності учителів музичного мистецтва та образотворчого мистецтва щодо реалізації завдань державних стандартів освіти відповідно до основних напрямів державної політики у галузі освіти, розумінні сутності основних механізмів функціонування і реалізації компетентнісної парадигми навчання, виявленні готовності до змін, постійного професійного розвитку, гнучкості у прийнятті рішень, усвідомленні ролі та збереження національної культурно-мистецької спадщини в патріотичному вихованні особистості, знаходженні способів реалізації інтегрованого підходу в навчанні школярів мистецтва, використанні сучасних методів, форм, технологій викладання мистецтва в поєднанні зі здобутками національної мистецько-педагогічної спадщини.

Розглянемо хід реалізації Проекту в практичній площині.

Для організації Проекту була створена відповідна програма дій, узгоджена з департаментом освіти і науки Львівської обласної ради та управлінням освіти департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради, підібрана команда тренерів з позашкільних закладів освіти та закладів початкової мистецької освіти. Нині загальноосвітні, позашкільні заклади, заклади початкової мистецької освіти, музеї пере-

бувають на стадії формування рівноправного партнерства у створенні освітнього простору з чітко позначеним розподілом функцій у навчанні та вихованні учнівської спільноти. На цій основі взаємні зв'язки налагоджуються за умови спільного вирішення навчально-виховних проблем та координації зусиль з метою стимулювання педагогічної громади до впровадження інновацій у систему освіти, створення необхідної інфраструктури для забезпечення навчально-виховного процесу.

Взаємодія, як двосторонній процес, забезпечує послідовне впровадження змін, що відбуваються у сфері педагогічної діяльності. Перехід до налагодження співпраці школи, позашкільля та закладів культури починається з усвідомлення їхньої спільної мети, поетапного переходу від стадії зацікавленості до стадії планування конкретних шляхів партнерства.

Тож **тренери**, володіючи програмним матеріалом додаткової освіти, що спрямований на практичне значення отримуваних знань, використовуючи матеріально-технічний та експозиційний потенціал, мали навчати вчителів мистецтва інноваційних методик роботи з учнями у ЗЗСО.

Група **учителів музичного і образотворчого мистецтва ЗЗСО**, що навчалися (20 осіб з кожного напрямку) впродовж трьох місяців (2 заняття на місяць) спільно з тренерами визначили наявність змістовно оновленого програмно-методичного забезпечення для виконання спільної освітньої діяльності, прогнозували предметні та метапредметні результати інтегрованої освітньої діяльності. І учителі, і тренери вважають, що нинішньому поколінню учнівства не просто довести необхідність мистецтва у нашому житті. Тому основними питаннями для вирішення загальної проблеми були наступні: як зацікавити дітей мистецтвом, як навчити школярів слухати і чути, бачити і відчувати, а, відтак, любити і шанувати культурно-мистецький спадок рідної землі. З цією метою вчителі опановували інноваційні методики в навчанні мистецтва.

Отож, на педагогічних тренінгах учителі під керівництвом тренерів здобували необхідні уміння, що підвищували їхню компетентність у таких напрямках роботи з учнями: формування емоційного інтелекту, розвиток мотиваційної та комунікативної сфери, національно-патріотичне виховання школярів засобами мистецтва.

Останнє заняття, спільне для учителів музичного і образотворчого мистецтва, відбулося у формі круглого столу з обговоренням запропонованих методик, можливостями їх подальшого поетапного впровадження в усіх закладах освіти міста, оскільки кожен учитель, що брав участь у Проекті, ставав тренером для групи вчителів свого району і мав продовжувати навчання.

Також для підтримки вчителів проводилися спеціально організовані Центром професійного розвитку педагогічних працівників м. Львова майстер-класи за відповідними напрямками роботи. Така структуризація і поширення навчання учителів в межах міста забезпечила максимальну можливість модернізації шкільної мистецької освіти.

На сьогодні реформа Нової української школи дає нові можливості розвитку учнів. З'являються нові методи і технології, що широко використовуються у навчанні мистецтва, зокрема: фасилітована дискусія, сторітеллінг, використання метафорично-асоціативних карт, прийоми сугестопедagogіки та багато інших. Тож сучасному вчителю слід опановувати нові методики, однак розуміти їхню мету і доцільність використання та добирати відповідні для вирішення тих чи інших завдань. У процесі тренінгів вчителі ознайомлювалися і опрацьовували сучасні практики навчання мистецтва, розширюючи і поглиблюючи свій арсенал тем, форм, методів і прийомів.

Так, тренінгове заняття з музичного мистецтва, присвячене темі «Ритм», відбувалося у формі кругосвітньої подорожі різними музичними культурами, адже в розкритті теми вчитель може використати безліч цікавих матеріалів (відео мандрівників, результати дослідження вчених тощо). Українські вчителі також пробували застосувати елементи ритмічного співу (вокальної перкусії) коннаколу (мистецтво вокального виконання ударних складів у південноіндійській карнатській музиці) після практичного ознайомлення з цією культурою (зокрема, і з використанням матеріалів інтернет (<https://www.youtube.com/watch?v=lvPLuBy9CY>)).

Натомість, учителі образотворчого мистецтва вчилися опановувати навички з каліграфії під керівництвом Андрія Майовця, організатора індивідуальних майстер-рок, уроків каліграфії та уроків іконопису в Україні та за її межами (богослов та сучасний іконописець А. Майовець має досвід малюнку з дітьми-сиротами, молоддю з особливи-

ми потребами, дітьми з поведінковими розладами). Літери вимальовували спеціально заготовленими перами на відповідному папері. Отже, заняття каліграфією стало для педагогів способом взаємодії з власними емоціями, а навички каліграфічного письма сприяли виявленню індивідуальних сторін особистості. Подібний досвід можна використати в роботі з учнями.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій допомогло долучитися до *мистецького віртуального проєкту «Inktober»*, сенс якого полягає в тематичному призначенні кожного дня місяця (жовтня) і наповненні його відповідним змістом. Дата, коли відбувалося заняття з учителями образотворчого мистецтва, була присвячена круку, одному із найзловісніших птахів у народних віруваннях. Тетяна Токарева-Асморкова – художниця і викладачка Володимир-Волинського педагогічного коледжу імені А. Ю. Кримського, яка проводила заняття, перш за все розповіла, що в українському фольклорі птах є символом загибелі. Натомість, у германо-скандинавській міфології крук є позитивним персонажем і означає мудрість та довголіття. Учасники заняття дізналися, що символ у різних культурах може мати різні значення, а отже, цю інформацію слід знати і використовувати у спілкуванні з представниками різних культур, толерантно ставитися до їхніх традицій і вірувань. Учителі зробили висновок, що впроваджуючи проєкт «Inktober» у закладі освіти, календарний місяць може перетворитися на своєрідний «вулкан» творчості у школі. Адже до даних тем (можна пропонувати свої теми) доречно підбирати музичні, літературні твори, а стосовно художньої творчості – це можливість створення галереї дитячих художніх робіт та презентування результатів творчості в інших форматах. Зрештою, і День музики, і День художника відзначаються саме в жовтні.

Ще одним цікавим відкриттям стало *нове прочитання відомих народних пісень, їх осучаснене виконання*. Використання сучасної хореографії у поєднанні з вокалом, нових ритмів для супроводу пісні, вправ на просторове і тактильне відчуття музичного твору, відкриття світу звуків навколо себе і можливість самостійно створювати музику з цих звуків, а ще – колективне музикування і пізнання фізичних властивостей звуку на заняттях в мистецькій лабораторії на базі Центру професійного розвитку педагогічних

працівників м. Львова – такими практичними заняттями був насичений цей навчальний Проєкт.

Формуванню етнокультурних цінностей, розумінню значення зберігання предметів національно-культурної спадщини було присвячене *заняття*, яке проводив етномузикознавець Любомир Кушлик. Його колекція народних музичних інструментів охоплює майже 1000 екземплярів. У колекції є і різні звукові знаряддя, побутові речі, що були призначені для обрядових дійств у різних сферах життєдіяльності людини – чабанській, мисливській, танцювальній та ін.

Мистецька лабораторія стала подарунком Львівської міської ради закладам освіти. Різноманітні прилади дають можливість учням наочно побачити, як утворюється звукова хвиля, як виникла електронна музика, побачити частоту свого голосу, створити мелодію за допомогою «катеринки», самостійно відтворити «рухомі картинки», побачити природну красу мінералогії, дізнатися про секрети масштабування. Навіть зараз, у такий непростий для навчання час, учні з різних шкіл міста приходять до Центру професійного розвитку педагогічних працівників м. Львова, де розміщена лабораторія, для проведення інтегрованих занять. І мотивацією тут слугує власне особисте долучення дитини до процесу творчості, що є надзвичайно важливим елементом у процесі засвоєння знань. Опис використання обладнання мистецької лабораторії у в контексті вивчення різних тем у 5–7 класах НУШ наводить у своїй статті Наталія Кузьменко, вчитель музичного мистецтва, вчитель-методист Середньої загальноосвітньої школи № 77 з поглибленим вивченням економіки та управлінської діяльності м. Львова [6]. Авторка демонструє приклади застосування STEAM-технології на уроках мистецтва з вивчення різних тем в 5–7 класах НУШ. Конструювання учнями навчальних технічних іграшок в контексті зазначеного STEAM-підходу стало можливим завдяки обладнанню цієї лабораторії [5, с. 12–16].

Ще одним прикладом проведення цікавих форм роботи з учнями з використанням набору музичних інструментів з мистецької лабораторії став *проєкт «Колядуємо у композитора»* у Середній загальноосвітній школі № 77 під керівництвом Н. Кузьменко – з презентацією в Меморіальному музеї Станіслава Людкевича [6, с. 22–28].

Завершальним етапом проєкту «Сучасні підходи до викладання мистецтва» стало проведення *круглого столу «Значення мистецтва у збереженні традицій та впровадженні інновацій в освітнє середовище закладу освіти»*, який відбувся у травні 2022 р. На ролі мистецької освіти для формування громадянина, патріота і свідомої особистості наголосила Зоряна Довганик, начальник управління освіти департаменту гуманітарної політики. На важливості співпраці школи і позашкільля зосередила увагу Надія Савко, директор Центру творчості дітей та юнацтва Галичини. Зі своїми роздумами про те, що музичне мистецтво є потужним інструментом для пізнання себе, світу, розвитку важливих життєвих навичок, таких як гармонія, розуміння взаємозв'язків, системне мислення, вміння працювати в команді, ділився Михайло Балог, директор приватної музичної школи у Львові. Про свої враження від участі у проєкті розповідали учасники – учителі музичного та образотворчого мистецтва, які підкреслили вагомість його результатів – процес поширення інновацій у викладанні мистецтва в кожному школі міста, а отже, досягнення поставленої мети Проєкту.

Висновки. Отже, узагальнюючи результат проведення проєкту «Сучасні підходи до викладання мистецтва», можна підсумувати, що шкільна мистецька освіта не тільки удосконалюється у напрямку оновлення змісту і технологій навчання, а й створює фундаментальну основу для виховання Людини, Патріота і Громадянина, що своєю чергою, задекларовано Новою українською школою. Адже мистецька освіта – це невичерпне джерело творчого потенціалу країни, оскільки формує всебічно гармонійно розвинену особистість, розвиває творчі здібності, виховує зацікавленість культурною спадщиною свого народу та народів світу, сприяє розумінню трансформаційних процесів, які відбуваються у світовому просторі.

Результатом реалізації Проєкту стали численні дослідницькі мистецько-краєзнавчі роботи учительської та учнівської спільнот ЗЗСО м. Львова, що засвідчують зростання мотивації педагогічної громади до пізнання та освоєння історично-культурної спадщини. «Творці музичної історії Львова», «Відблиск міста Львова на барокових фресках», «Мереживо кованого металу», «Видатні музиканти Львова в каменю та бронзі», «Львівський Моцарт –

подорож Львовом та Галичиною. Таємниці чарівного ліхтаря» – такі та інші дослідження сприяють удосконаленню змісту і засобів національно-патріотичного виховання.

Разом із цим, потужні результати показали і керівники гуртків закладів позашкільної освіти: «Серпантинном лвівських вулиць», «Міський пейзаж у ретростилі», «Портрети лвів'ян – від минулого до сучасності», «Історія однієї вулиці – історія родини і міста» та ін. Представники закладів початкової мистецької освіти стали творчими ініціаторами загальношкільних заходів, на кшталт «Василь Барвінський – повернення із забуття»; до відзначення ювілею створення Мистецької школи Олекси Новаківського та ін. Їх узагальнення і висвітлення є предметом подальших науково-методичних публікацій у освітніх та наукових виданнях.

У цілому, спрямування педагогічного процесу на шляху інноваційності, а також вдосконалення засобів навчання веде до досягнення успіхів у роботі учителями мистецтва і ефективних результатів учнів, які спільно вибудовуватимуть творче освітнє середовище закладу освіти.

Перспективою подальших розвідок є пошук та оволодіння новими сучасними технологіями і їх використання у процесі взаємодії закладів загальної, позашкільної та мистецької освіти, що дозволить більш ефективно впроваджувати освітню реформу НУШ.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

- Гаврілова Л., Хмарна Л., Чурикова-Кушнір О. Теоретико-методологічні аспекти моделювання процесу формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2022. №2(17). С. 153–173. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.260019>
- Гравіт В. О., Антошук С. В. Ремонтуємо наявну або будемо принципово нову систему післядипломної педагогічної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2016. Вип. 1. С. 46–50.
- Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf>.
- Комаровська О. А., Просіна, О. В. (2020). Мистецька освіта: вектори реформування: За матеріалами обговорення проекту Державного стандарту базової середньої освіти в експертному середовищі 20 лютого 2020 р., м. Київ, Україна. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020, 2(1). С. 1–DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-3-3>.
- Кузьменко Н. Я. STEAM-підхід на уроках мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2023. №4 (110). С. 12–17. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-4\(110\)-12-16](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-4(110)-12-16).
- Кузьменко, Н. Я. Колядуємо у композитора: привчаємо учнів до колективного музикування. *Мистецтво та освіта*. 2023. № 1 (107). С. 22–28. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-1\(107\)-22-28](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-1(107)-22-28).
- Лаский І. Курс «Музейна педагогіка»: особливості взаємодії школи й музею. *Мистецтво та освіта*. 2009. № 3. С. 27.

- Лупак Н. М. Сучасні вимоги до вчителя мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3 (97). С. 2–6. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-3\(97\)-2-6](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-3(97)-2-6).
- Масол Л. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1–2 класах на засадах компетентного підходу: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2019. 208 с. : іл. URL: https://chrome-extension://efaidnbmnnnibpccjpcglclefndmkaj/https://www.geneza.ua/sites/default/files/product-images/Metodyky/Masol_Mystetstvo_Metodyka.pdf.
- Махмута А. Є. Досвід опрацювання самчківського розпису в підготовці вчителів мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2022. № 1–2 С. 63–69. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-1-2\(103-104\)-62-69](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-1-2(103-104)-62-69).
- Реформа шкільної гуманітарної освіти: як викладати мистецтво. *Освіта UA*. URL: https://osvita.ua/school/reform/87652/7fbclid=IwAR2dM2Vmg_FPChtUcOmUoAvXzEwI8Msa6PzBilr3_-H3f02M4f2G0rAtFa.
- Соломаха С. О. Художні стратегії діяльності мистецько-педагогічної майстерні у процесі підвищення кваліфікації викладачів мистецьких дисциплін. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. № 2(83). С. 187–196. URL: <http://oajni.net/articles/2017/690-1538814214.pdf>.
- Сотська Г. І. Теоретичні та методичні засади формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2011. № 28. С. 472–477. URL: <https://cutt.ly/NF45DQTQ>.
- Філіпчук Н. О. Педагогічно-просвітницька діяльність музеїв України (кінце ХІХ – початок ХХ століття): монографія /Наталія Філіпчук; за науковою редакцією Н.Г.Ничкало. Київ: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2020. 468 с.
- Хижня О. П. Теоретико-методологічні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи: автореферат дис. ... докт. пед. наук.: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Хижня Ольга Петрівна; [наук. консультант Бондар Володимир Іванович]; Нау. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2008. 41 с.
- Шодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти: Лист МОН України №19/9-141 від 04 березня 2020 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikov-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

References:

- Havrilova, L., Khmarina, L., & Churikova-Kushnir, O. (2022). Teoretyko-metodolohichni aspekty modelivuvannya protsesu formuvannya mediahramotnosti vchyteliv mystetskykh dysyplin u zakladakh pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity [Theoretical and methodological aspects of modeling the process of media literacy formation of art teachers in institutions of postgraduate pedagogical education]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 2(17), 153–173. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.260019>
- Hravit, V. O., & Antoshchuk, S. V. (2016). Remontuiemo naiavnu abo buduemo pryntsyypovo novu systemu pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity [Repairing the existing or building a fundamentally new system of postgraduate pedagogical education]. *Pisladyplomna osvita v Ukraini*, 1, 46–50.
- Dubasienuk, O. A. (2014). Innovatsii v suchasniy osviti [Innovations in modern education]. *Innovatsii v osviti: intehtatsiia nauky i praktyky: zbirnyk naukovy-metodychnykh prats* (pp. 12–28). Zhytomyr: Vydavnytstvo ZHDU im. I. Franka. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf>
- Komarovska, O. A., & Prosina, O. V. (2020). Mystetska osvita: vektory reformuvannya: Za materialamy obhovorennya proiektu Derzhavnoho standartu bazovoi serednoi osvity v ekspertnomu seredovyshchi 20 liutoho 2020 r., m. Kyiv, Ukraina [Art education: Vectors of reform: Based on the discussion among experts of the Draft State Standard for Basic Secondary Education, February 20, 2020, Kyiv, Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 2(1), 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-3-3>
- Kuzmenko, N. Ya. (2023). STEAM-pidkhid na urokakh mystetstva [STEAM approach at art lessons]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and Education], 4(110), 12–17. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-4\(110\)-12-16](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-4(110)-12-16)
- Kuzmenko, N. Ya. (2023). Koliadiemo u kompozytora:

prychaemo uchniv do kolektyvnoho muzykuvannya [Singing carols at the composer: We train students in collective music-making]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and Education], 3(97), 22–28. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-1\(107\)-22-28](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-1(107)-22-28)

7. Laskii, I. (2009). Kurs «Muzeina pedahohika»: osoblyvosti vzaiemodii shkoly y muzeiu [The course "Museum Pedagogy": Peculiarities of interaction between school and museum]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and Education], 3, 27.

8. Lupak, N. M. (2020). Suchasni vymohy do vchytelia mystetstva [Modern requirements for an art teacher]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and Education], 3(97), 2–6. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-3\(97\)-2-6](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-3(97)-2-6)

9. Masol, L. (2019). Nova ukrainska shkola: metodyka navchannia intehtrovanooho kursu «Mystetstvo» u 1-2 klasakh na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu [New Ukrainian school: teaching method of the integrated course "Art" in grades 1-2 based on the competence approach]. Kyiv: Heneza, Retrieved from

10. Makhmutova, A. Ye. (2022). Dosvid opratsiuvannya samchykivskoho rozplysu v pidhotovtsi vchyteliv mystetstva [Experience in studying Samchykivsky painting in art teachers training]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and Education], 1-2, 63 – 69.

11. Reforma shkilnoi humanitarnoi osvity: yak vykladaty mystetstvo [Reform of school humanitarian education: How to teach art]. (2022). Retrieved from https://osvita.ua/school/reform/87652/7fbclid=IwAR2dM2Vmg_FPChtUcOmUoAvXzEwI8Msa6PzBilr3_-H3f02M4f2G0rAtFa

12. Solomakha, S. O. (2016). Khudozhni stratehii diialnosti mystetsko-pedahohichnoi maiaterni u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii vykladachiv mystetskykh dysyplin [Artistic strategies of the art-pedagogical workshop in the process of improving the qualifications of teachers of art disciplines]. *Dukhovnist osvity: metodolohiia, teoriia i praktyka*, 2(83), 187–196. Retrieved from <http://oajni.net/articles/2017/690-1538814214.pdf>

13. Sotska, H. I. (2011). Teoretychni ta metodychni zasady formuvannya estetychnoi kultury maibutnoho vchytelia obrazotvorchoho mystetstva [Theoretical and methodological principles of the formation of the aesthetic culture of the future teacher of fine arts]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsii metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhtivstiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 28, 472–477. Retrieved from <https://cutt.ly/NF45DQTQ>

14. Filipchuk, N. O. (2020). Pedahohichno-prosvitnytska diialnist muzeiv Ukrainy (kinets XIX – pochatok XX stolittia) [Pedagogical and educational activities of museums of Ukraine (late 19th-early 20th centuries)]. Kyiv: Vydavnytstvo TOV "Yurka Liubchenka".

15. Khyzhna, O. P. (2008). Teoretyko-metodolohichni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnykh uchyteliv do zabezpechennia osnov mystetskoj osvity uchniv pochatkovo shkoly [Theoretical-methodological and methodological principles of training future teachers to ensure the basics of art education of primary school students]. (Doctoral dissertation, Kyiv).

16. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020). Shchodo pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Regarding upgrading the qualifications of teaching staff of institutions of general secondary education]. (Letter No. 1/9-141, March 4). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikov-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

Oleksandra Mykhailivna Guryan, PhD, Senior Lecturer of the Department of Humanitarian Education of the Communal Institution of the Lviv Regional Council, Lviv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Lviv, Ukraine, ohuryan@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-7768-5059>

"Modern Approaches to Teaching Art": Implementation of a citywide project in partnership between educational and cultural institutions

The article deals with the need for changes in approaches to teaching art, driven by contemporary challenges, within the context of the general issue of arts education. The unique role of postgraduate pedagogical institutes and Centers for professional development of teachers is determined in this process.

The citywide project "Modern Approaches to Teaching Art" (Lviv) is highlighted. It involves institutions of general education, out-of-school education, and institutions for primary art education, initiated by the Center for Professional

Development of Teachers in Lviv. The project aims to enhance the methodological and practical components of professional competence among art teachers in implementing the tasks of state education standards. The purpose, objectives, progress, and forms of implementing the project are described. Through the organization of cooperation between educational and cultural institutions, the project implements modern approaches to teaching art, positively impacting the achievement of effective learning outcomes for secondary school students and revealing the innovative potential and professional development of art teachers participating in the project.

The project included a three-month training in innovative methods for groups of music, fine arts, and art teachers. Additionally, teachers enhanced their competence in such areas of work with students as the formation of emotional intelligence, development of motivational and communicative spheres, and national-patriotic education of students through art. Each teacher participating in the project became a trainer for a group of teachers in their district, initiating and conducting their training. As a result, it maximized the potential for modernizing art education in schools in the city.

The author provides practical examples of project implementation – local history work of the teacher and student communities of institutions of general education, out-of-school education, and institutions for primary art education in Lviv. Some projects have been published in Ukrainian professional journals.

It is concluded that teaching art to students through innovative approaches, which involves updating and modernizing means, forms, and teaching methods, leads to success in teachers' work and students' effective results, who build a creative educational environment together.

Keywords: "Modern Approaches to Teaching Art", citywide project, art teachers, postgraduate pedagogical institutions, Center for Professional Development of Teachers in Lviv, cooperation between educational and cultural institutions, professional development, innovative potential.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2023 р.

У наш час штучний інтелект (далі – ШІ) починає стрімко захоплювати світ, вражаючи своїми неймовірними можливостями. Він не лише реалістично імітує природне довкілля і відтворює різноманітні явища навколишнього соціуму. ШІ успішно вживається в роль митця: малює картини – класичні чи модерні, створює музичні композиції у різних стилях, реставрує в анімаційних образах мамонтів чи динозаврів, яких ми ніколи не бачили, а популярних персонажів індустрії відеоігор перетворює на улюблених кіногероїв. Утім, попри всі свої дивовижні креативні досягнення в царині мистецтва, ШІ не може перевершити творчість людини, конкурувати з багатогранним креативним потенціалом педагога-митця.

Якщо Ви є вчителем музичного або образотворчого мистецтва і хочете не тільки розуміти сучасні освітні тренди в теорії, а ще й утілювати сучасні інновації

Людмила Михайлівна Масол,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, редактор Видавничого Дому «Освіта», м. Київ, lmamol@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5847-3500>

«АРТ-ФЕСТ-24» – ІННОВАЦІЙНИЙ ФОРМАТ ПОШИРЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ

у практику, то Вам буде цікаво ознайомитися з педагогічними ідеями своїх колег із пілотних закладів освіти України. Ще за рік до масового впровадження вчителі саме таких закладів першими почали експериментальне навчання учнів за Модельними навчальними програмами (далі – МНП) для Нової української школи. Експериментальна апробація МНП інтегрованого курсу «Мистецтво» триває вже третій рік поспіль, охоплюючи 5, 6 і 7 класи. Більшість авторів програм і підручників тісно співпрацюють з учителями-експериментаторами: здійснюють анкетування, проводять вебінари, робочі зустрічі й презентації.

З метою продемонструвати творчий потенціал сучасного вчителя мистецтва нами було організовано перший **Всеукраїнський фестиваль педагогічних ідей «АРТ-ФЕСТ-24»**, який відбувся 24 січня 2024 року на базі Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України спільно з Видавничим домом «Освіта» (іл. 1). Цей захід ініційовано вчителями мистецтва закладів загальної середньої освіти, які пілкують Модельну навчальну програму «Мистецтво» для 7–9 класів Людмили Масол та підручник інтегрованого курсу «Мистецтво» для 7 класу авторів Людмили Масол і Олени Калініченко. До пілотників цього року приєдналися й інші вчителі, які працюють за підручниками Л. Масол в інших класах. Свої методичні здобутки представляли 10 спікерів – досвідчених фахівців із різних регіонів України, з Дніпропетровської, Житомирської, Львівської, Миколаївської, Рівненської, Сумської і Тернопільської областей.

Фестиваль педагогічних ідей відкрив головний редактор ВД «Освіта» *Ольга Коршунова*, яка проінформувала слухачів про вихід у світ друкованих підручників Л. Масол для 5 класу (тираж 270.000 примірників за державне фінансування) та друк підручників для 6 класу (327.000 примірників за фінансування Ради Європи). Вона продемонструвала підручники для учнів із порушенням зору для цих класів, підготовлених видавництвом, і робочі зошити-альбоми для учнів.

Учасників фестивалю привітала інформаційний партнер заходу – заступник головного редактора журналу «Мистецтво та освіта» *Вікторія Рагозіна*, яка запевнила, що кращі розробки вчителів будуть опубліковані протягом 2024 року в журналі.

Програма фестивалю була складена таким чином, щоб теорія відразу ж перетворювалася на практику. Усі виступи ґрунтувалися на матеріалі нового підручника для 7 класу і власному практичному досвіді вчителів.

Автор модельної навчальної програми для 7–9 класів і підручника для

Іл. 1. Слайд презентації відкриття фестивалю